

Výuková pomůcka k předmětu

LATINA PRO ARCHIVÁŘE 1

pro kombinovanou formu studia
(s intenzivním kurzem)

Mgr. Petr Polehla, Ph.D.

Katedra pomocných věd historických a archivnictví FF UHK

STRUKTURA POMŮCKY

Úvod

I. Přehled gramatiky a gramatická cvičení

II. Čítanka z antických reálií (zjednodušené texty)

III. Malý latinský výkladový slovník

IV. Testy

Úvod

Cílem kurzu je předat posluchačům základy latinské gramatiky, zejména morfologie, a dovést studenty k pochopení a porozumění jednodušších latinských textů zejména s historickou tematikou.

Struktura kurzu

- 1.–2. Úvod, výslovnost, přízvuk, grafika
- 3.–5. Konjugace pravidelných sloves (indikativ přítomného času)
- 6.–8. Skloňování substantiv a adjektiv 1. a 2. deklinace
- 9.–11. Konjugace pravidelných sloves (imperfektum; pasivum);
- 12.–14. Sloveso „esse“ (indikativ přítomného času, imperfektum, futurum)
- 15.–16. Četba, rozbor a překlad vybraných textů
- 17.–18. Zájmena osobní, přivlastňovací, ukazovací a vztažná
- 19.–20. Futurum
- 21.–22. Substantiva III. deklinace
- 23.–24. Adjektiva III. deklinace
- 25.–26. Participium přítomného času aktiva
- 27.–28. Číslovky
- 29.–30. Opakování, dotazy, četba, rozbor a překlad vybraných textů

Povinná literatura:

Markéta Klosová, *Vestibulum*, Praha, 1999.
František Novotný, *Základní latinská mluvnice*, 2. vyd., Praha 1992.
Petr Polehla, *Latinská čítanka a cvičebnice pro studenty historických oborů*, Hradec Králové 2007.

Doporučená literatura:

Eva Bilíková, *Přehled latinské mluvnice sestavený v tabulkách*, Brno, 1991.
Jana Mikulová, *Základní kurz latiny I*, Brno 2014.
Dirk Panhuis, *Gramatika latiny*, Praha, 2014.
Jiří Pech, *Latina pro gymnázia I*, 4. vyd., Praha 1998.
Josef Miroslav Pražák, *Latinsko-český slovník*, 19. vyd. Praha, 1980.
Jana Zachová, *Latina pro historiky a archiváře*, 3. přeprac. vyd. Praha, 1994.

PARS I
PŘEHLED GRAMATIKY
A GRAMATICKÁ CVIČENÍ

Cvičení odpovídají gramatice probírané v rámci výuky předmětu Latina 1 dle skript
M. Klosová: VESTIBULUM, Praha 2004 (2. vydání).

U každého oddílu je uvedeno, na jaké gramatické jevy je cvičení především
zaměřeno, a které lekci ve zmíněných skriptech odpovídá. Překlady a úkoly zasílají
studenti průběžně vyučujícímu dle dohodnutého harmonogramu.

Překlady vybraných cvičení jsou v klíči za oddílem I, aby si mohli studenti sami
ověřovat správnost svých řešení.

I. 1. SLOVESA I. – IV. KONJUGACE, INDIKATIV PREZENTU AKTIVA

(Vestibulum, lekce I)

VZORY I. – IV. KONJUGACE (AKTIVUM)

	1	2	3	4
1 sg.	laudō	moneō	legō	audiō
2 sg.	laudās	monēs	legis	audīs
3 sg.	laudat	monet	legit	audit
1 pl.	laudāmus	monēmus	legimus	audīmus
2 pl.	laudātis	monētis	legitis	audītis
3 pl.	laudant	monent	legunt	audiunt

INFINITIV PREZENTU AKTIVA

laudāre
monēre
legere
audire

PREZENTNÍ KMEN, OD NĚJŽ TVOŘÍME TVARY PRO JEDNOTLIVÉ OSOBY AKTIVA

ā-kmeny: laudā-
ē-kmeny: monē-
souhláskové kmeny (končí různě): leg-
ī-kmeny: audī-

KONCOVKY, JIMIŽ TVOŘÍME TVARY PRO JEDNOTLIVÉ OSOBY AKTIVA

Sg. -ō, -s, -t
Pl. -mus, -tis, -nt

URČETE A PŘELOŽTE:

1. monet, cantamus, defendunt, scribit, facis, dormitis, scimus, voco, properatis, dicimus, orant, cupis, fugimus, fugamus, discit, dicunt

2. doces, monstrant, invenit, inveniunt, vincimus, audit, mones, trahis, dicit, audire, vivis, laboramus, audis, punio, delere

I. 2. PODSTATNÁ JMÉNA I. DEKLINACE (Vestibulum, lekce II)

	Vzor femina, ae, f.	
	Sg.	Pl.
Nom.	fēmina	fēminae
Gen.	fēminae	fēminārum
Dat.	fēminae	fēminīs
Acc.	fēminam	fēminās
Voc.	fēmina	fēminae
Abl.	fēminā	fēminīs

URČETE A PŘELOŽTE:

1. feminas, discipulam, poetae, servae dominarum, sine ira, in silvam, cum amicis, ad agricolam, filiae poetae, sine nautis, de filiis, cum servis, in silvas
2. cum servis, de poetis, in vita, de amica, in scholam, e silvis, pro patria, sine amicis, in scholis, in silva, a feminis

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Dominae castigant servas.
2. Feminae amant filias.
3. Poetae cantant de natura.
4. Agricola diu arat.
5. Sumus discipulae.
6. Vivimus in Italia.
7. Patriam amamus.

1. 3. PODSTATNÁ JMÉNA II. DEKLINACE (Vestibulum, lekce III)

	Vzory pro maskulina: servus, ī, <i>m.</i> ager, agrī, <i>m.</i>				Vzor pro neutra: exemplum, ī, <i>n.</i>	
	Sg.	Pl.		Sg.	Pl.	
Nom.	servus	servī		ager	agrī	
Gen.	servī	servōrum		agrī	agrōrum	
Dat.	servō	servīs		agrō	agrīs	
Acc.	servum	servōs		agrum	agrōs	
Voc	serve	servī		ager	agrī	
Abl.	servō	servīs		agrō	agrīs	
	Sg.	Pl.		Sg.	Pl.	
Nom.	exemplum	exempla				
Gen.	exemplī	exemplōrum				
Dat.	exemplō	exemplīs				
Acc.	exemplum	exempla				
Voc	exemplum	exempla				
Abl.	exemplō	exemplīs				

URČETE A PŘELOŽTE:

cum servis, sine proelio, ad oppida, de deis Romanorum, agri Germanorum, sepulcra et templa, de vita servorum, in silvis dominorum, pueri inimicorum, pro patria

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Sine amicis non bene vivere possumus.
2. Persae sunt inimici oppidorum Graecorum.
3. Romani multa oppida at agros inimicorum delent.
4. Nautae multas terras inveniunt.
5. In silvam cum amico propero.
7. Servi cum dominis suis saepe pugnant.
8. Portam oppidi videbamus.

1. 4. PŘÍDAVNÁ JMÉNA A PŘIVL. ZÁJMENA I. A II. DEKLINACE

(Vestibulum, lekce IV)

Přídavná jména I. a II. deklinace se skloňují jako podstatná jména těchto deklinací:

clarus, a, um

clarus podle servus

clara podle femina

claraum podle exemplum

pulcher, chra, chrum

pulcher podle ager

pulchra podle femina

pulchrum podle exemplum

Přivlastňovací zájmena se skloňují jako přídavná jména I. a II. deklinace

meus, a, um – můj, má, mé

tuus, a, um – tvůj, tvá, tvé

suus, a, um – svůj

noster, tra, trum – náš, naše, naše

vester, tra, trum – váš, vaše, vaše

URČETE A PŘELOŽTE:

1. servi novi, multi inimici, oppida pulchra, poetae clari, nautas bonos, cum puellis pulchris, de vita nostra, rosae pulchrae, statuae clarae, in oppidis desertis, multi dei Romanorum, templa alta, in silvas tenebrosas, feminae industriae, oppida opulenta, moeniorum altorum, agricolae industrios, multi libri, liberi boni

2. in scholas nostras, sine liberis meis, de serva tua, cum socii nostris, sine vestro domino, pro patria nostra, de amicis tuis, ex oppido nostro, filius tuus pulcher, sua fata

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Cum servis inimicorum in porta oppidi pugnamus.
2. Multi scriptores Romanorum Graecorumque fabulas pulchras scribunt.
3. Sumus discipuli magistri duri.
4. In scholam cottidie properamus.
5. In schola linguam latinam discimus multaque in lingua latina legimus.
6. Fabulas poetarum multorum scimus et amamus.
7. Puellae templa deorum ornant.

I. 5. ČASOVÁNÍ SLOVESA SUM, ESSE; DATIV PŘIVLASTŇOVACÍ

(Vestibulum, lekce II)

Indikativ přezentu

Sg.	
1. os.	sum
2. os.	es
3. os.	est
Pl.	
1. os.	sumus
2. os.	estis
3. os.	sunt

Indikativ imperfekta

Sg.	
1. os.	eram
2. os.	eras
3. os.	erat
Pl.	
1. os.	eramus
2. os.	eratis
3. os.	erant

URČETE A PŘELOŽTE:

eramus, sum, erant, errat, es, errabam, esse, errare, estis, errbant, errabunt

Zvláštní pozor je třeba dát na překlad slovesa *esse* ve větách s přivlastňovacím dativem. Sloveso *esse* zde překládáme slovesmém mít.

Např. *Dominis sunt servi* – *Páni mají otroky*. *Dominae est amica* – *Paní má přítelkyni*.

PŘELOŽTE VĚTY.

Dbejte zejména na to, zda je sloveso *esse* užito ve významu být nebo mít:

1. Multis non sunt liberi.
2. Servis non sunt multa iura.
3. Feminae Romanae non sunt avarae.
4. Amici tui sunt boni.
5. Non parvum periculum est remanere sine philosophia.
6. Non sumus Romani.
7. Multae sententiae poetarum bonae sunt.
8. Otium est bonum remedium.
9. Filiae satis sanae sunt.

1. 6. IMPERFEKTUM SLOVES

(Vestibulum, lekce I)

K prezentnímu kmeni sloves připojujeme koncovky

Slovesa I. a II. konjugace

Sg.	
1. os.	-bam
2. os.	-bās
3. os.	-bat
Pl.	
1. os.	-bāmus
2. os.	-bātis
3. os.	-bant

Slovesa III. a IV. konjugace

Sg.	
1. os.	-ēbam
2. os.	-ēbās
3. os.	-ēbat
Pl.	
1. os.	-ēbāmus
2. os.	-ēbātis
3. os.	-ēbant

URČETE A PŘELOŽTE:

1. cantabam, faciebant, dominabat, sciebam, vocabas, delebatis, minebat, legebas, defendebant, sciebas, trahebat, pugnabas, eram, errabam, erro, erratis, eratis
2. legimus, legebant, ducit, scimus, dormiebam, capimus, veniebatis, pugnabant
3. puniebant servos, capiebant milites, carmina pulchra cantabas, videbamus inimicos

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Domini duri servos saepe puniebant.
2. Nauta epistulas de terris incognitis scribebat.
3. Venite, discipuli, domos!
4. Servi fugiunt de oppido.
5. Multa de deis Romanorum scimus, quia poetae multas fabulas scribebant.
6. Lupa in silva habitabat et multa animalia devorabat.

1. 7. FUTURUM I AKTIVA

SLOVESA I. A II. KONJUGACE

SLOVESA III. A IV. KONJUGACE

(Vestibulum, lekce V)

Futurum I slovesa *esse*

Sg.	
1. os.	-bō
2. os.	-bis
3. os.	-bit
Pl.	
1. os.	-bimus
2. os.	-bitis
3. os.	-bunt

Sg.	
1. os.	-am
2. os.	-ēs
3. os.	-et
Pl.	
1. os.	-ēmus
2. os.	-ētis
3. os.	-ent

Sg.	
1. os.	erō
2. os.	eris
3. os.	erit
Pl.	
1. os.	erimus
2. os.	eritis
3. os.	erunt

URČETE A PŘELOŽTE:

1. laudabimus, delebit, dormient, cantabit, movebunt, legam, scribent, vocabunt, amabit, audient, ducet
2. scribam, laudabam, monebo, monebam, scribebat, videbit, videt, ducit, ducet, ducebat, scimus, sciebam, defendam, defendit, defendent, cupiunt, capient, deducit, errabit, erro, erit, errabunt

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Carmen de viris claris in schola legemus.
2. Imperator Romanorum ex oppido veniet.
3. Venient mecum.
4. Laudabimus poetas nostros.
5. Narrabis puellis fabulas pulcharras?
6. Graeci cum Persis bellum gerent.
7. Adiuvabo semper amicos meos.
9. Inimici in oppido nostro multa aedificia delebunt.

1. 8. PODSTATNÁ JMÉNA III. DEKLINACE

(Vestibulum, lekce VI)

	Vzory pro maskulina i feminina: mīles, itis, <i>m</i> . civis, is, <i>m. (f.)</i>				Vzor pro neutra: nomen, inis, <i>n</i> . mare, is, <i>n</i> .					
	Sg.	Pl.	Sg.	Pl.	Sg.	Pl.	Sg.	Pl.	Sg.	Pl.
Nom.	mīles	mīlitēs	cīvis	cīvēs	nōmen	nōmina	mare	maria		
Gen.	mīlitis	mīlitum	cīvis	cīvium	nōminis	nōminum	maris	marium		
Dat.	mīlitī	mīlitibus	cīvī	cīvibus	nōminī	nōminibus	marī	maribus		
Acc.	mīlitem	mīlitēs	cīvem	cīvēs	nōmen	nōmina	mare	maria		
Voc.	mīles	mīlitēs	cīvis	cīvēs	nōmen	nōmina	mare	maria		
Abl.	mīlite	mīlitibus	cīve	cīvibus	nōmine	nōminibus	marī	maribus		

URČETE A PŘELOŽTE:

de carminibus, ad urbes, sine ducibus, civium Romanorum, nomina urbium, leges civitatum nostrarum, luce clara, legionis, lege, maria remota, carmina Ovidii poetae, tempora mala, reges antiqui, sine patre, in civitatem

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Multa carmina de deis Romanorum in schola legebamus.
2. Reges olim in Roma regnabant.
3. Nautae Graecorum per multa maria navigabant.
4. Romani erant saepe victores, quia legiones multas et claras habebant.
5. Leges durae in nostra civitate valebant.
6. Corrige mores tuos!
7. Ducibus Romanorum erant multa honorificia.
8. Gloria urbium in Italia erat magna.

1. 9. PŘÍDAVNÁ JMÉNA III. DEKLINACE

(Vestibulum, lekce VII)

Adjektiva III. deklinace dělíme do tří skupin na trojvýchodná, dvojvýchodná a jednovýchodná. Trojvýchodná skloňujeme podle vzoru *acer, acris, acre*, dvojvýchodná dle vzoru *brevis, breve*, jednovýchodná dle vzoru *felix, cis*.

Adjektiva třetí deklinace se skloňují jako substantiva III. deklinace (viz výše). Mají však v abl. sg. koncovku *-ī*, v gen. pl. koncovku *-ium*, v nom. acc. a voc. neuter koncovku *-ia*.

URČETE A PŘELOŽTE:

femina felix, oppida vetera, urbium clararum, hieme acri, de militibus audacibus, sine regibus, de coniuratione, sine prole, de urbibus, cognomina Romanorum, parentibus nostris, milites hostium nostrorum, noctes atrae

PŘELOŽTE VĚTY:

1. Milites audaces fortiter pro patria pugnabant.
2. Leges durae in urbibus Gracorum valebant.
3. Lux e sole procedit.
4. Ventus acer multas arbores in urbe delebat.
5. Vita nostra brevis est.
6. Olim homines felices sine legibus, crimine et iure scripto vivebant.
7. Carmina Burana sunt nobis omnibus nota.
8. Pater prudens bonos liberos habet.
9. Non omnes homines felices sunt.

1. 10. PARTICIPIUM PRÉZENTU AKTIVA

(Vestibulum, lekce VII)

Participium prézentu aktiva je jmenný slovesný tvar tvořený od přítomného kmene připojením - **ns (ens)**

např. laudō, laudāre → laudā-**ns**
moneō, monēre → monē-**ns**
legō, legere → leg-**ē-ns**
audiō, audīre → audi-**ē-ns**

Genitiv singularu je zakončen na - **(e)ntis**: např. *monentis*, *audientis*. Z tohoto tvaru vycházejí tvary všech ostatních pádů. Participium prézentu aktiva se skloňuje jako jednovýchodná adjektiva III. deklinace.

URČETE, OD KTERÝCH SLOV JE VYTVOŘENO NÁSLEDUJÍCÍ PARTICIPIUM, A PŘELOŽTE:

cantans, laborans, delens, cupiens, dormiens, legens, vocans, veniens, properans

URČETE A PŘELOŽTE:

1. servus laborans, puella cantans, miles pugnans, domina veniens, dux imperans
2. dominae laborantes, cum militibus pugnantibus, servi venientes, sine duce imperanti, nautas errantes, liberi ludentes

PŘELOŽTE VĚTY; POUŽIJTE VÍCEA ZPŮSOBŮ, JIMIŽ LZE PARTICIPIUM PŘEKLÁDAT:

1. Servus veniens librum portat.
2. Servus portans librum dominum salutatur.
3. Servus legens dominum timet.
4. De servo librum legenti multa legebamur.
5. Sumus legentes, discentes at sapientes.
6. Serva cantans bene laborabat.
7. Serva bene laborans dominam non timebat.
8. Domina servam bene laborantem non punit.

KLÍČ K VYBRANÝM CVIČENÍM

I. 1. SLOVESA I. – IV. KONJUGACE, INDIKATIV PREZENTU AKTIVA

1. napomíná, zpíváme, braní, píše, děláš, spíte, víme, volám, pospícháte, říkáme, prosí, toužíš, utíkáme, zaháníme, učí se, říkají

2. učíš, ukazují, přichází, přicházejí, vítězíme, slyší, napomínáš, táhneš, říká, slyšet, žiješ, ukazujeme, slyšíš, trestám, ničit

I. 2. PODSTATNÁ JMÉNA I. DEKLINACE (Vestibulum, lekce II)

1. ženy, dívku, básníci, otrokyně paní, bez hněvu, do lesa, s přáteli, m. rolníkov, dcery básníka, bez námořníků, o dcerách (i o synech), s otrokyněmi (i s otroky), do lesů

2. s otrokyněmi, o básnících, bez hněvu, v životě, o přítelkyni, do školy, z lesů, pro vlast, bez přítelkyni, ve školách, v lese, od žen (ženami)

1. 3. PODSTATNÁ JMÉNA II. DEKLINACE (Vestibulum, lekce III)

s otroky (s otrokyněmi), bez bitvy, k městům, o bozích Římanů, pole Germánů, hroby a chrámy, o životě otroků, v lesích pánů, chlapci napřátel, pro vlast

1. 4. PŘÍDAVNÁ JMÉNA A PŘIVL. ZÁJMENA I. A II. DEKLINACE

1. noví otroci, mnozí nepřátelé, krásná města, slavní básníci, dobré námořníky, s krásnými dívkami, o našem životě, krásné růže, slavné sochy, v opuštěných městech, mnozí bohové Římanů, vysoké chrámy, do tmavých lesů, pilné ženy, bohatá města, vysokých hradeb, pilné rolníky, mnohé knihy, dobré děti

2. do našich škol, bez mých dětí, o tvé otrokyni, s našimi spojenci, bez vašeho pána, pro naši vlast, o tvých přátelích, z našeho města, tvůj krásný syn, své osudy

I. 5. ČASOVÁNÍ SLOVESA SUM, ESSE; DATIV PŘIVLASTŇOVACÍ

byli jsme, jsem, byli, mylí se, jsi, mýlil jsem se, být, mýlit se, jste, mýlili se, budou se mýlit

1. 6. IMPERFEKTUM SLOVES

1. zpíval jsem, dělali, vládl, věděli jsme, volal jsi, ničili jste, hrozil, četl jsi, bránili, věděl jsi, táhnul, bojoval jsi, byl jsem, mýlil jsem se, mýlím se, mýlíte se, byli jste

2. čteme, četli, vede, víme, spali jsme, chytáme, přicházeli jste, bojovali

3. trestali otroky, zajímali vojáky, zpíval jsi krásné písně, viděli jsme nepřátele

1. 7. FUTURUM I AKTIVA

1. pochválíme, bude ničit, budou spát, bude zpívat, pohnou, budu číst, napíš, zavolají, bude milovat, uslyší, povede

2. napíši, chválil jsem, napomenu, napomínal jsem, psal, uvidí, vidí, vede, povede, vedl, víme, věděli jsme, budu bránit, brání, budou bránit, žádají, budou chytat, odvádí, bude chybovat, mýlím se, bude, budou se mýlit

1. 8. PODSTATNÁ JMÉNA III. DEKLINACE

o básních, k městům, bez vojevůdců, Římských občanů, jména měst, zákony našich měst, jasným světlem, legie, zákonem, vzdálená moře, básně básníka Ovidia, zlé časy, starobylí králové, bez otce, do města

1. 9. PŘÍDAVNÁ JMÉNA III. DEKLINACE

šťastná žena, stará města, slavných měst, v kruté zimě, o statečných vojácích, bez králů, o spiknutí, bez potomstva, o městech, příjmení Římanů, našim rodičům, vojáci našich nepřátel, tmavé noci

1. 10. PARTICIPIUM PRÉZENTU AKTIVA

1. pracující otrok, zpívající dívka, bojující voják, přicházející paní, rozkazující vojevůdce

2. pracující paní, s bojujícími vojáky, přicházející otroci, bez rozkazujícího vojevůdce, bloudící námořníky, hrající si děti

II.

ČÍTANKA Z ANTICKÝCH REÁLII

ZJEDNODUŠENÉ TEXTY

Přeštěte si následující texty, splňte úkoly a odpovězte na uvedené otázky:

De Germania

Germania patria Germanorum erat. Termini Germaniae Rhenus et Danuvius erant. Germani deos ac deas in nemoribus adorabant. In aris deis equos immolabant. Germani agricolae erant. Cum servis in campis arabant. Saepe in silvis cervos, ursos, lupos, uros investigabant. Bestias in plagis captabant et hastis necabant. Praedam in vicis portabant. Etiam ex fluviis et rivis cibum sibi parabant. Filii Germanorum in fluviis natabant et aqua se durabant.

Úkoly:

Vypište z textu všechny tvary slovesa esse.

Morfologicky je určete (osoba, číslo, čas).

Vypište všechna slovesa v imperfektu a morfologicky je určete.

Odpovězte na otázky:

Co tvořilo přirozenou hranici Germanie?

Kde uctívali Germáni svá božstva?

Byli Germáni spíše řemeslníci, lovci nebo zemědělci?

Vita urbana

«Vita urbana, Decime, tibi secunda non est. Itaque te invito: in villa mea te recreabis. Per campos equitabimus. Cottidie sexta hora in umbra cubabis. Umbra fagorum altarum te invitabit. Mox sanus et validus eris. Quid cessas? Cras te exspectabo.»

«Bonus amicus es, Quinte. Sed mihi otium non est, non erit. Hora prima servus sedulus e somno me excitat. Iam mihi epistulas apportat. Hora secunda magna copia amicorum me exspectat et salutat. A tertia hora usque ad quintam negotia publica vel privata tracto. Plerumque sexta hora non cubo; cogito enim etiam in otio de negotiis. Etiam cras in foro ero et amicum meum fidum consilio operaque adiuvabo. Deinde alios amicos visitabimus et de negotiis publicis disputabimus. Itaque otium mihi non erit, nisi aegrotus ero.»

Úkoly:

Vypište z textu všechny tvary slovesa esse.

Vypište všechna ostatní slovesa ve futuru.

Vypište všechna spojení tzv. ablativu času a přeložte je.

Odpovězte na otázky:

Kdo koho a kam zve?

Jakou činnost hostitel pozvanému nabízí?

Přijímá pozvaný pozvání?

De Galia

Olim Gallia bello domestico lacerabatur. Haedui enim cum Sequanis de principatu dimicabant. Postremo Haedui auxilium a Romanis imploraverunt: A Sequanis vexamur. Saepe pugnabatur, oppida et agri nostri vastabantur. Nunc Sequani Germanum Ariovistum, regulum Sueborum, advocaverunt, et Germani magna tributa a nobis postulaverunt. Sed vita misera a nobis non iam tolerabitur, nisi res nostrae mutabuntur et Germani a vobis multabuntur. Ab amicis et sociis adiuvari aequum est, a viris barbaris vexari indignum est. Properate nobis adesse! Si a vobis adiuvabimur, a Germanis non iam violabimur.» C. Iulius Caesar Gallos placabat et: «A me», inquit, «adiuvabimini. Consilia mea vobis mox nuntiabuntur.» Deinde Caesar Ariovisto in colloquio: «Dum ego», inquit, «in consulatu eram, tu amicus populi Romani appellaberis. Nunc alii amici Romanorum a te vexantur. Amici nostri a nobis adiuvantur. Itaque, nisi statim in Germaniam remigrabis, a me fugaberis.» Ariovistus non obtemperavit. Itaque Caesar paulo post cum Ariovisto acie decertavit et exercitui Germanorum perniciem paravit.

Úkoly:

Vypište z textu všechny tvary slovesa v pasivu.

Vypište všechna ostatní slovesa v perfektu a morfologicky je určete.

Odpovězte na otázky:

Čím nejvíce zpočátku Galie trpěla?

Čím byla sužována posléze?

Kdo nabídnul Galům pomoc?

Kdo ze soupeřů zvítězil?

Z následujících textů si dva vyberte, přeložte a odevzdejte vyučujícímu 14 dní před koncem semestru.

De Daedalo et Icaro

In numero insignium artificum Graeciae fuit Daedalus. Ab omnibus Graecis celebratus est, cum omnium artium utilium peritus esset. Temporibus Daedali in Creta Minotaurus erat, bestia horribilis, et rex Cretae a Daedalo petivit, ut Minotauro domum aedificaret. Ea domus, nomine Labyrinthus, nobilis fuit. Postquam Daedalus rem difficilem gessit, rex eum non dimisit, sed retinebat. Tum artifex ex pennis et cera alas leves paravit; deinde se et filium Icarum usu alarum exercuit. Aliquando Daedalus filio, puero laeto et alacri: «Hodie», inquit, «magno itineri nos committamus! Facile non erit. Sed forti animo vola et semper viam mediam quaere! Nam si nimis ad solem ascendes, cera igni solis solvetur; si prope mare volabis, pennae aqua gravabuntur.» Initio Icarus patris consilio salubri parebat, deinde autem e vestigio patris cedebat. Brevi tempore post alae acri calore solis solutae sunt, et Icarus in mare cecidit. Pater tristi animo exclamabat: «Icare, Icare, ubi es?» Denique corpus Icari undis ad parvam insulam gestum est. – Ea insula Icaria nominata est.

De cane

Domesticorum animalium canis appellari potest fidissimus. Multas res miras de fide eius narrare possumus: Canis quondam cum latronibus pro domino suo pugnavit neque a corpore domini saucii fugari potuit, quamquam maxima fame vexabatur. Alius canis, postquam dominus eius necatus est, victum recusabat. Tum ad sepulcrum domini properavit et ibi post nonnullos dies vitam efflavit. Alius in concilio, in quod magna multitudo hominum convenerat, latrans eum virum designavit, qui dominum eius paulo ante necaverat.

Tria sunt genera canum: uno genere insidiae malorum hominum prohiberi possunt; obsunt latronibus et custodiunt domos et villas. Alterum observat domicilia agricolarum et stabula et pecora. Tertium genus ad venationem utile est; nam in venatione magna sollertia et celeritas canis probari potest. Hi canes otium non amant; sed valde delectantur, si a venatore in agros aut in silvas ducuntur. – Post pugnas canes milites saucios inveniunt. Ita eorum auxilio in bello mala multorum sauciorum militum levantur; etiam munimenta saepe custodiunt et hostes in tenebris muros oppugnare temptantes prohibent. Saepe in portis domuum aut hortorum legis: «Cave canem!» Periculosum est intrare. Nam canes et mites et saevi sunt. Custoditne domum vestram canis fidus? Qualis est statura canis vestri?

De senectute

Undique Athenienses, et nobilissimi et humillimi, in theatrum conveniunt, ubi eis pulcherrimum spectaculum praebebitur. In primis sellis summi magistratus et legati alienarum civitatum atque sociorum et nobilissimi cives sedent. Iam omnes sedes occupatae sunt. Summum silentium est. Tum theatrum intrat senex Atheniensis,

neque ei locus datur a civibus suis. Sed postquam ad sedes legatorum Lacedaemoniorum accessit, nemo a sede sua cedere paratus non est. Id populus Atheniensium spectat et Lacedaemonios maximis laudibus ornat. Tum unus ex legatis: «Athenienses», inquit, «quae recta sunt, sciunt, faciunt Lacedaemonii.» – Apud antiquissimos Romanos neque generi neque pecuniae maior honor tribuebatur quam senibus. Maiores a minoribus ut parentes et prope dei colebantur atque in omni loco et honore priores erant. Senes e convivio quoque ab iuvenibus domum deducebantur; hic mos olim apud Lacedaemonios fuerat, quos Lycurgus optimis legibus donaverat. Nam ibi summi honores non divitibus et potentibus, sed probissimis senibus tribuebantur. Itaque Sparta apud veteres honestissimum domicilium senectutis appellabatur.

III.

MALÝ VÝKLADOVÝ SLOVNÍK SLOŽENÝ Z UKÁZEK ZE STŘEDOVĚKÉ, NOVOVĚKÉ I SOUČASNÉ LATINY

Sol (-is, m.) est stella in medio Systemate Solari stans, sphaera paene absoluta et perfecta. Sine solis vi, vita in Terra fieri non posset.

Geometria (-ae, f.) (Graece γεωμετρία < γῆ 'terra' + μετρία 'mensura') est disciplina mathematica, quae quantitates spatiales considerat: magnitudines, formas, et relationes inter eas.

Triangulum	Rectangulum	Quadrum	Circulus	Cubus	Sphaera

Aedificium, (ii, n.) est opus humanum cum tecto, ostiis aut fenestris, ex ligno vel lapide vel ferro vel alia materia constructum. Sunt varia genera aedificiorum, quae secundum usum eorum disponi possunt. Exempli gratia: templum, domus, taberna, pyramis, etc.

Tectum est superioris aedificiorum pars, quae a pluvia, nive, etc. aedes protegit. Ostium potest significare *ianua*, introitus in domum.

Fenestra (Italice finestra; Francogallice fenêtre) est foramen vel porta in muro vel pariete aedificii currusque aerem lucemque admittentem.

Templum primum fuit vel spatium aliquod certum et apertum, praecipue auguriis designatum et sacrum. Ab hoc nomen etiam adhibetur aedibus quae deis consecratae erant.

Domus (-us, f.) est aedificium vel structura quae ab hominibus vel aliis animalibus habitari potest.

Mythologia Romana

Romani, antequam in Deum Christianorum crediderunt, multos deos pro totis rebus habebant.

Aesculapius (-i, m.) (Graece Ασκληπιός) filius Apollinis, semideus, qui artem salutarem curavit. Chiro eum medicinam docuit.

Apollo, (-inis, m, Graece: Απόλλων, Apóllōn) in mythologia Graeca fuit filius Iovis et Letae, in insula Delo natus. Apollo erat deus vaticinationis, musicae, iuventutis, scientiae, medicinae et solis .

Bacchus (Graece Βάκχος), vel Dionysus (Graece Διόνυσος), Romanis etiam Liber pater, in mythologia Graeca et religione Romana fuit vini et ebrietatis deus, filius Iovis et Semelae.

Ceres (-eris, f.) est Romana agriculturae, fecunditatis, matrimoniiue dea; eadem et conditrix legum habebatur. Ceres Graece Demeter vocatur, quae ex Iove (Graece: Zeus) filiam Proserpinam (Graece: Persephone) et filium habet.

Diana est dea Romana silvarum, animalium, venatus, necnon lunae. Vulgo cum dea Graeca Artemide agnoscitur; quae, secundum mythos, cum fratre Apolline in insula Delo nata esse dicebatur, filia Iovis et Latonae.

Iuppiter (Iovis, m.), aut Iupiter, in mythologia Romana est maximus deus, filius Saturni et "pater deorum et hominum." Graece, Ζεὺς (gen. Διός) appellabatur. Olympo monte domum habuit. Uxor Iovis est Iuno. Iuno est dea pulcherrima sed non Troianos amat.

Venus erat Romanum dea amoris, pulcritudinis, sortis, fecunditatis, prosperitatis. Venus est simili deae Aphrodite.

Poetae scriptoresque latini

Publius Ovidius Naso (Sulmone die 20 Martii 43 a.C.n. natus; mortuus inter annos 16 et 18 Tomis) fuit egregius poeta Romanus.

Metamorphoses, poesis epica 250 fabulas amplectens, insigniter inter quas: Aurea aetas, Pyramus et Thisbe, Astraea, Apollo et Daphne, Apollo et Hyacinthus, Niobe, Agrestes Lyciae, Daedalus et Icarus, Philemon et Baucis, Battus, Narcissus et Echo, Orpheus et Eurydice, Pygmalion, Caesar et Augustus.

Publius Vergilius Maro

fuit egregius poeta Romanorum, qui aetate Augusti floruit. Tribus innotuit litterarum Latinarum operibus maioribus: *Bucolicis*, *Georgicis*, et *Aeneide* carmine heroico. Opus praeclarissimum *Aeneis* habetur. Aeneidos libri sunt de Aenea, viro Troiano.

Mantuae Idibus Octobribus anno 70 a. C. n. natus est. A Sirone Epicureo Neapoli litteras didicit, tum Cremonae, Mediolani, Romae. Vergilio mortuo, Lucius Varius Rufus et Plotius Tucca *Aeneidem* edendi curaverunt. Poeta autem maluit carmen perdere, quod nondum finitum est: plures versus imperfecti manent. Multi Christiani crediderunt eum Christianum fuisse, quippe quo Vergilius, quarto Eclogarum poemate, scripserat de infante qui mundum recturum esset: multi putabant illum de Iesu Christo dixisse.

FINIS

IV. TESTY

Forma testů odpovídá testům započtovým.

Vypracované testy je možno zaslat ke kontrole vyučujícímu.

TEST Č. 1

Přeložte slovní spojení:

de hostibus

in silvis

ex oppido properantes

erramus

Přeložte věty:

Fabulam de divite paupereque narro.

Domini castigabant servos officia neglegentes.

Poetae cantare de puellis solent.

Sumus discipuli, properamus in scholas.

Civibus Romanis erant tria nomina.

TEST Č. 2

Přeložte slovní spojení:

de proelio

in oppidis

ex templo

naves nautarum

Přeložte věty:

Fabulas narramus.

Dominus punit servos suos.

Puellae cantant de natura.

Es discipulus, propera in scholam!

Servis non erant multa iura.

TEST Č. 3

Přeložte slovní spojení:

sine isto nauta

pauci

cum militibus regionem defendentibus

consilia sapientium

Přeložte věty:

Hostes appropinquant omnes statuas in oppido nostro delebunt.

Apud Romanos puellae tantum in familiis erudiebantur.

Servam, quam bene scis, ad te cum epistula mittam.

In civitate nostra leges durae valebant.

Castigant discipulos errantes.